

Országos szakmai ajánlás a tanítóképzés számára

TESTNEVELÉS KÉPZÉSI TERÜLET

Áttekintő helyzetelemzés

A Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény értelmében felmenő rendszerben megvalósult a mindennapos testnevelést. Az új szabályozás nagymértékben támogatni kívánja a felnövekvő iskolás generációk egészségfejlesztésének hatékonyságát, a fizikailag aktív életvezetés kialakítását. A szabályozás ugyanakkor fontos limitációkat is eredményezett, hiszen jelentős óraszám növekedést kell mind infrastruktúrálisan, mind humán erőforrást tekintve megoldani a köznevelési intézményeknek. A humán erőforrás ellátottság kérdésében egyértelművé vált, hogy a tanítói képesítéssel rendelkező pedagógusokra fokozottabban lesz szükség az 1-4. évfolyamot (illetve műveltségterületi képzéssel 5-6. o-ban) érintő testnevelésórák tanításának ellátásában.

A jogszabályi környezet megváltozásával párhuzamosan a műveltségterületet szabályozó tantervi dokumentumok is jelentősen átalakultak. A NAT 2012 és a ráépülő kerettantervek (3 és 5 órás) gyökeres változáson mentek keresztül. A szerkezeti átalakulás mellett jelentős tartalmi bővülés (például a Kölyökatlétika beépülése, az alternatív és szabadidős mozgásrendszerek kiterjedése, a tánc hangsúlyosabbá válása, illetve a stresszkezelés és relaxáció beépülése) is jellemzi az új dokumentumokat. Jelen helyzetelemzésben részletesen nem kívánjuk áttekinteni a tantervi fejlesztés irányait, hiszen erre a közelmúltban több szakirodalom is vállalkozott (lásd pl. *Hamar Pál (2012); Rétsági Erzsébet és Csányi Tamás (2014); Rétsági Erzsébet (2014)*). A helyzetelemzéshez tehát szervesen kapcsolódnak a hivatkozott szakirodalmak.

A tantervi és jogszabályi környezet mellett az elmúlt időszakban az oktatás célcsoportja, vagyis a tanulók általános jellemzői is változtak. A 21. században felnövekvő „Z” és „alfa” generációk motoros-, pszichoszociális- és kognitív fejlődése jelentősen eltér a korábbi generációkétól. Testi-motoros értelemben kiütőköző a kedvezőtlen mozgásfejlődési feltételek jelenléte, a szabad aktív játéklehetőség összeidejének csökkenésén keresztül a testi-lelki funkcionálás bizonyos mértékű lemaradása. Az ülő életmódot folytató családi minta általánossá vált, amiben a hátrányos helyzet, az alacsony szocioökonómiai státusz alapvető rizikótényező.

A NAT 2012 a fent említett alapproblémákat felismerve küldetését két területen, a teljes körű iskolai egészségfejlesztésben és a tehetséggondozásban jelöli ki. Az egészségorientáltság alapelve a jelenkori és jövőbeli iskolai testnevelés legalapvetőbb oktatásszemléleti keretét képviseli.

A képzési és kimeneti követelmények valamint a gyakorlati képzés diverzitása

A tanítóképzés képzési és kimeneti követelményei (a továbbiakban „kkk”) határozzák meg a képzés célját, az oklevél megszerzéséhez szükséges elsajátítandó szakmai ismereteket és kompetenciákat (ismeretek, képességek, attitűdök), ill. a szakmai gyakorlatra vonatkozó

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

elvárásokat. A kkk a képzés tartalmát, a törzsanyagot alapozó ismeretekre, szakmai törzsanyagra, kötelezően választható műveltségterületi modulra és szakmai gyakorlat modulra osztja fel. Minden tartami egységhez meghatározott kredittartományt rendel.

A tanítóképzés célja olyan pedagógiai szakemberek képzése, akik elméletileg megalapozott ismeretek, készségek és képességek birtokában alkalmasak az iskola 1-4. osztályában valamennyi, az 1-6. osztályban legalább egy műveltségi terület tanítására.

A tanítók a Testnevelés és sport műveltségi területen - az alsó tagozat más tantárgyainak sajátos feladatai mellett - „*rendelkeznek az egészséges életmód kialakításához, a testi nevelés oktatásához szükséges tudással, speciális tantárgy-pedagógiai eljárásokkal, ismerik a választott műveltségterület oktatásának 1-6. osztályra vonatkozó követelményeit, tartalmi és metodikai összefüggéseit*”.

Az alapfokozat megszerzéséhez összesen 240 kreditet kell elérni. Ebből a 240 kreditből 81-96 áll rendelkezésre a szakmai törzsanyag elméleti és gyakorlati részének elsajátítására 7 műveltségi területen, köztük a Testnevelés- és sportban is. Ha a műveltségterületek között a kreditek azonos arányban kerülnek felosztásra, akkor átlagosan minden műveltségterületre 174-205 kontaktóra jut¹.

A Testnevelés és sport műveltségi terület óraszámait tekintve a tanítóképzésből kikerülő pedagógusnak képessé kell válnia a mindennapos testnevelés óraszámok elvárásához illeszkedő, 4 év alatt teljesítendő mintegy 720 darab tanóra minőségi megtervezésére és levezetésére. Komoly kihívást jelent ugyanakkor, hogy a tornaterem ellátottság miatt a szabadter, folyosó, aula és osztályterem, mint alternatív helyszínek a testnevelés oktatás mindennapos helyszíneivé váltak országwide.

A tanítóképzés fejlesztési irányainak meghatározása érdekében - mindezek figyelembe vételével - elemeztük több intézmény Testnevelés- és sport műveltségi területi képzésének tantervi hálóját, óraszámait, és ahol az elérhető volt, a tantárgyi leírásokat is. A kkk alapján megfogalmazott alapelvek mentén az elemzésben 12 tanítóképzést folytató intézmény szerepelt, közülük 8-nál a tantárgyi leírások is rendelkezésre álltak.

A Testnevelés- és sport műveltségi terület szakmai törzsanyagának átadására a 8 féléves képzésben a különböző intézményekben szélsőségesen eltérőek az óraszámok. A tizenkét intézményből egynél 165, egynél 160, ötnél 150, egy-egynél pedig 135, 120, 105 és 90 óra van. A 90 óra esetében az elemzett műveltségterületre (90/15) 6 kredit, a 165 óra (165/15) esetében pedig 11 kredit jut. Az adatok alapján látható, hogy a különböző intézmények a testnevelés és sport tantervi egység elsajátításához szükséges időt eltérő módon ítélik meg.

A törzsanyagra szánt óraszám tehát még a legtöbb (165) óra esetében sem éri el a műveltségterületek közötti arányos osztás alsó határát (11,6 kredit).

A tantárgyi háló alapján látható, hogy szinte minden intézményben csak sorszámmal elválasztva, azonos névvel határozták meg a tantárgyakat, mely eljárási gyakorlat a képzés tartalmi folytonosságára utal. Mindössze egy intézmény volt, ahol a félévenkénti tantárgyak elnevezései a hagyományos sportági rendszert követve épültek fel négy féléven keresztül. Itt a tartalmakat is teljes egészében a sportágak saját logikáját követve, az alsó tagozatos mozgásfejlesztés sajátosságait figyelmen kívül hagyva állították össze.

¹. (FTV. 108§. 24.kredit: a hallgatói tanulmányi munka mértékegysége, amely a tantárgy, illetve a tantervi egység vonatkozásában kifejezi azt a becsült időt, amely meghatározott ismeretek elsajátításához, a követelmények teljesítéséhez szükséges; **egy kredit átlagosan harminc tanulmányi munkaórát jelent...**)

A 3-6 féléven keresztül folyó képzés egymást követő tantárgyai között a tartalmi és módszertani folyamatosság a tantárgyleírások alapján csak korlátozott mértékben állapítható meg.

A legtöbb esetben a képzési anyagot, az alsó tagozatos mozgásfejlesztés módszereit a sportági jellegű technikák előkészítő és rávezető gyakorlatai adják. Több esetben nem, vagy csak felületesen adhatók át a félév 15, vagy 30 órája alatt a tantárgyi leírásban szereplő tartalmak.

A mozgásfejlesztés szemlélete pedig nem érvényesül sem a különböző tantárgyakon belül, sem az egymás követők között. Bár néhány helyen látszik a törekvés a speciális alsó tagozatos módszerek alkalmazására, ám az adott intézményben ezt a sportágakból visszavezetve teszik, így azok érvényessége korlátozott. Egy-két intézmény esetében megállapítható, hogy a képzést a sportági gondolkodás mentén állították össze.

Összegezve kimondható: Magyarországon jelenleg a tanítóképzésben a Testnevelés- és sport műveltségi területen a testnevelés tanítása szempontjából egységes, és az irányadó köznevelési törvényhez, a NAT 2012 és a ráépülő kerettantervekhez szorosan illeszkedő képzésről nem beszélhetünk. Az óraszámok az intézmények között eltérnek, a tartalmak különbözőek, a szakmai-módszertani felfogás heterogén. Kívánatos, hogy e fontos stratégiai kérdésben elinduljon a fejlesztés, az egységesítés.

AJÁNLÁSOK A TANÍTÓI ALAPKÉPZÉS SZÁMÁRA

Alapvető célunk, olyan tanítók képzése, akik az új tantervi tartalmak és a korszerű szakdidaktikai ismeretek birtokában magas minőségben, hatékonyan képesek az alsó tagozatos testnevelés oktatásának megvalósítására.

Pozitív tanítói attitűddel, a gyermekek egyéni sajátosságaihoz igazodva képesek a műveltségterület értékeinek élményközpontú, esélyegyelő és differenciált/adaptált átadására.

A cél érdekében megvalósítandó alapfeladatok, fejlesztések:

- A testnevelés tantárgypedagógia kurzusok összóraszámának emelése, meghatározása minimálisan 150 órára.
- A testnevelés tantárgypedagógiai kurzusok tartalmának illesztése az új köznevelési szabályozókhoz, a Nat 2012 és kerettanterv 2012-höz.
- Hatékony, korszerű és a hallgatók aktív részvételét támogató autentikus tananyagfeldolgozási formák integrálása a tantárgypedagógiai kurzusokba.
- Magas szintű szakdidaktikai követelményrendszer, amely a testnevelés tantárgy tanításához szükséges kompetenciák megalapozását szolgálják.
- A gyógypedagógiai és gyógytestnevelési ismeretek hangsúlyosabb beillesztésével az inkluzív testnevelés módszertani alapjainak kiterjesztése.
- A tantárgypedagógiai kurzusokat vezető oktatók képzettségének, tudásának fejlesztése az új tudáselemek átadásához. Lelkes és támogató oktatói magatartás.
- A tudást megalapozó magyar nyelvű, életkorspecifikus tantárgypedagógiai ismeretrendszer tartalmazó online és

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

offline tankönyvek, oktatófilmek, e-learning tananyagok fejlesztése a hatékony önálló tanulás elősegítése érdekében.

A tartalmi és szakmódszertani területre vonatkozó konkrét fejlesztési javaslatok:

1. A kurrens testnevelés- és sportelméleti ismereteken alapuló, hatékony módszertani eljárások alkalmazása a tantárgypedagógiai kurzusokon.
2. Az elméleti alapok és a gyakorlati ismeretek arányának optimalizálása az elméletorientált gyakorlat és a gyakorlatorientált elmélet szemléletének megfelelően.
3. Az adaptív és differenciált tanulásszervezési eljárásokkal történő tartalomfeldolgozás a kurzusokon.
4. Élményközpontú, változatos, sikerorientált és a belső motivációs rendszert erősítő tananyagfeldolgozási formák rendszeres alkalmazása.
5. Az oktatási stratégiák és különösen a felfedezéssel tanulás szemléletének megalapozása és erősítése.
6. A bemelegítés hagyományos szemléletének újragondolása mellett a kooperációra és a változatosságra építő bemelegítési formulák oktatása a zene minél gyakoribb alkalmazásával.
7. Általános és játékos ügyességfejlesztő gyakorlatok széles körű alkalmazása változatos eszközfelhasználással a bemelegítés részeként.
8. A játékos gimnasztika megerősítése, a képzeleti keretben a fantáziára építő gyakorlatok és alapformák hangsúlyozása, a hagyományos, határozott formájú ütemezett gimnasztika visszaszorításával.
9. A rendgyakorlati alapok funkcionális alkalmazása, a túlhaladott tartalmak kiszekeltálása (pl. menetelések) és alternatív, változatos szervezési megoldásokkal történő helyettesítése.
10. A gerinc- és ízülevédelem alapjainak messzemenő figyelembevétele, a káros gyakorlatok kiszűrése.
11. „Core-tréning” és ízületi stabilizációs gyakorlatok beépítése a gyakorlatba, a tartásjavító gyakorlatok elsajátítása és korosztályspecifikus alkalmazása.
12. A mozgáskonceptiók közül a térbeli tudatosság elemeinek feldolgozása (elhelyezkedés a térben, mozgásirány, a mozgás síkjai, végrehajtásának útvonala, kiterjedése).
13. A játékok alkalmazásának pszichoszociális és kognitív aspektusai, kapcsolatuk a motivációs rendszer formálódásával.
14. Kooperatív, kreatív és inkluzív játékok a Kerettanterv 2012-hez illesztve.
15. A mindennapos testnevelés infrastrukturális nehézségeiből adódó problémák áthidalását segítő, alternatív környezetben megvalósítható feladatok és játékok. (Folyosó, osztályterem, és a szabad

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

tér nagyfokú kihasználása.)

16. Alternatív, házi készítésű eszközök alkalmazása az ügyességfejlesztésben.
17. Az agresszív vagy tanulási szempontból értelmezhetetlen és kiesős játékok kiszелеktálása, a hatékony játékszervezési (pl. kisjátékok) megoldások tudatosítása.
18. Sportjáték-előkészítő játékok a taktikai gondolkodás megalapozása érdekében.
19. A kölyökatléтика mozgásanyagának, szemléletének és módszertanának feldolgozása kapcsolva a természetesen hely- és helyzetváltató mozgások feldolgozásához
20. A feladatkártya készítésének, alkalmazásának szempontjai és módszertana
21. A testnevelésóra optimális egyéni terhelést biztosító, egyéni differenciálást támogató módszertani lehetőségei, a NETFIT, mint országosan egységes diagnosztikus fittségmérési rendszer megismerése.
22. Interaktív relaxációs, és a testnevelésben is alkalmazható stresszkontroll gyakorlatok.
23. A mozgástanulás és mozgásfejlesztés új elméletei, a gyakorlás szempontjai és módszertana (variábilis gyakorlás módszertana, a kontextuális interferencia kérdése).
24. A pozitív tanulási környezet és hatékony osztálymenedzsment kialakításának didaktikai alapjai (tanulásszervezés, a pedagógus tanórai tevékenységeinek átfogó elemzése)
25. A hatékony kommunikáció, magatartásszabályozás, fegyelmezés módszertana.
26. A pedometek és a modern technika alkalmazása, játékos feladatai.
27. Röplabda, kosárlabda, floorball és frizbee kisjátékai, alapterminikai elemei.
28. Adaptált és inkluzív testnevelés módszertana
29. Táncos mozgásformák alapjai
30. Alternatív mozgásrendszerek részletesebb bemutatása
31. Úszás és a vízhezszoktatás játéka, gyakorlatai

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanítóképzés számára komoly kihívást jelent az a kérdés, hogy miként készíti fel a leendő tanítókat a mindennapos testnevelés és az új Nat és kerettantervek megvalósítására. A megnövekedett köznevelés-rendszerbeli óraszám és a tartalmi bővülés együttesen újraépítésre készíti a szaktárgyi kurzusok tartalmát és didaktikáját. Helyzetelemzésünk, és szakmai ajánlásaink annak érdekében születtek, hogy minden érintett felsőoktatási intézmény hasonló elgondolás mellett, közös elvi alapokról indulva végezze el a testnevelés specifikus kurzusainak – kiemelten a tantárgypedagógia

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

– átalakítását, fejlesztését. Közös célunk, hogy felkészült, korszerű és hatékony szakdidaktikai ismeretekkel és készségekkel felvértezett tanítók kerüljenek ki a felsőoktatásból, akik felelősségteljesen és minőségi munkát képviselve tanítják az alsó tagozatos testnevelést.

Bibliográfia

1. Rétsági, E., Csányi, T. (2014): Nemzeti alaptanterv 2012 Testnevelés és Sport Műveltségterület – az iskolai testnevelés új kihívásai I. Magyar Sporttudományi Szemle 15. évf.3.sz. 32-37.o.
2. Rétsági Erzsébet (2014): Nemzeti alaptanterv 2012, Testnevelés és sport műveltségi terület - az iskolai testnevelés új kihívásai II.: Megújulás előtt a testnevelés oktatására felkészítő pedagógusképzés(?) MAGYAR SPORTTUDOMÁNYI SZEMLE 15:(4) pp. 41-46. (2014)
3. Hamar Pál (2012): Mindennapos testnevelés. Új Pedagógiai Szemle, 62. évf. 11-12. sz.,87-97.o.
4. Csányi, Tamás (2014): Adatok az iskolai testnevelés jelenlegi és jövőbeli helyzetéről Magyarországon. Újszerűség és hagyomány a testnevelés tanításában és a tantervi gondolkodásban. MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Szomatikus-nevelési Albizottság Magyar Sporttudományi Társaság rendezésében. 2014. május 16. KONferenciakiadvány: 12-14.o.

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Szakmai ajánlások a testnevelőtanár-képzés számára

Bevezetés

A közelmúltban bekövetkező oktatáspolitikai és oktatásirányítási változásokra, valamint az előző évtizedben a társadalom részéről megváltozott és újonnan jelentkező elvárásokra és kihívásokra reagálnia kell a testnevelő tanárképzésnek is. Az „információs társadalomba” született generáció biztosan mozog a virtuális társadalomban, és ennek következtében élettere is másképpen alakul a korábbi évtizedekhez képest. Ez komoly kihívást jelent, mert az eddig bevált eljárások helyett új módszerekkel lehet megszólítani őket és hatni is rájuk. A mai iskolás korosztály életvitelére – az életkori sajátosságokból adódóan feltételezett nagy mozgásigénnyel ellentétben - az inaktivitás jellemző, amely számos, eddig csak a felnőttkorra jellemző rizikófaktoroként, egyre alacsonyabb életkorban megjelenve veszélyezteti jövőbeli egészségüket. Elsősorban az információs technikai eszközök szinte folyamatos használata, valamint a gyakran lakóhelytől távol eső iskolaválasztás következtében a közlekedési szokások megváltozása (autó vagy tömegközlekedési eszközök), és egyéb tényezők miatt kialakult mozgásszegény életmód már gyermekkorban kedvez és eredményezi a túlsúly és elhízás megjelenését, amely következtében csökken a sportolási kedv, az aktív életmód megvalósulásának esélye. Ez is közrejátszik abban, hogy a testmozgás a testi és lelki egészségre gyakorolt hatásának szerepe minden korosztályban felértékelődött, de elsősorban az iskolai korosztály számára teremti meg az értékteremtés lehetőségét a mindennapos testnevelés révén.

Az iskolai testnevelés és sport, a *testnevelés tantárgy* jelentősen gazdagodott, a korábbihoz képest jóval komplexebb értelmezést nyert, így a testi- és pszichés fejlődésre – ezáltal az egészségre – gyakorolt pedagógia hatások megsokszorozódhatnak.

Ennek megvalósítása oktatás-módszertani szempontból is „modernizációt” feltételez, amelyhez hozzájárul a mindennapos testnevelési foglalkozások bevezetésével együtt járó problémák sora (létesítmény-hiány; sportszerek, sporteszközök hiánya; összevont csoportok következtében magas tanulói létszám; időszakosan testnevelő tanári képesítés nélküli személyek megjelenése az oktatásban, stb.) Ennek következtében nehéz megoldani a módszertani repertoár olyan irányú bővítését, amely oktatás-szervezési megújítást is kell, hogy jelentsen egyben. A jelennel ellentétben azonban a jövőt kell építeni, amelynek érdekében kiemelt feladat a képzés során a tanári kompetenciák erősítése, és a módszertani eszköztár kiszélesítése.

A modern testnevelés szaktanárát kell képeznünk. A tanárképzésnek minden időben szem előtt kell tartania, hogy a hallgatók, akik a képzésben éppen részt vesznek, a jövő iskolájában fognak tanítani, ahol az egészségorientált, egészség szemléletű testnevelés szakemberei lesznek. Ebből következik, hogy a tanárképzésnek – ideális esetben – a közoktatás előtt kellene járnia, tartalmaiban. Tudjuk, tapasztaljuk, hogy ez nincs mindig így. A testnevelő tanárképzés egyik fontos kiinduló pontja lehet az erre való törekvés.

Az Y/Z generáció szaktanárát képezzük. Módszertani szempontból jelent kihívást, hogy, a jelenlegi közoktatásban tanuló gyerekek – a korábbi generációkhoz képest – nagyfokú különbséget mutatnak. A legszembetűnőbb a tanulási, motivációs és szocializációs képességeiknek, tulajdonságaiknak igen széles skálája. A végzett tanároknak egyszerre kell bánni tudni a kiemelkedővel, az átlagossal és a lemaradóval is, mindhárom

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYAEurópai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

területen. Így a differenciálás és a konfliktuskezelés minden szakterületen, a tárgyhoz, és ezáltal a sportos életmódhoz való pozitív attitűd kialakítása pedig a testnevelés tantárgy céljai szempontjából kiemelkedő feladat. Az Y/Z generáció egyszerre igényli a differenciált és személyre szabott bánásmódot, és a tanulók bevonását az oktatási/tanulási folyamatba.

Támaszkodjunk a magyar testnevelés pozitív hagyományaira is. Amikor erősek az újító szelek, mindig fennáll a veszélye annak, hogy elvesznek hasznos tartalmak és módszerek is, csupán azért, mert hagyományosak. Vigyázzunk, ne legyen ez így a testnevelésben!

Ajánlások

1, Tartalmi terület

A NAT és a Kerettantervek a testnevelést egy egészségorientált, egészség szemléletű, a műveltségterület szempontjából a motoros mellett, a testneveléshez és sporthoz tartozó intellektuális tartalmakat is hangsúlyozó műveltségterületként definiálják. A dokumentumok – összhangban más szabályozókkal – az oktatási intézményeket az egészségfejlesztés alapvető színtereként értelmezik, amelyben kulcsszerepet kap a testnevelés tantárgy és a sport. Az iskolai korosztály körében a legnagyobb a pozitív változás esélye, amely hatással lehet akár a család, a tágabb környezet egészére is. A mindennapos testnevelés szerepe és tartalma olyan életre szóló magatartásminták kialakítását célozza, amely segít a megfelelő edzettségi, fittségi állapot kialakításában, és az abban való tudatos, felelősségteljes részvételre ösztönöz. A testnevelő tanárok képzésében az egészséges testmozgás, fizikai aktivitás és testedzés feltételeinek megteremtése, valamint a támogatásra szoruló, speciális testnevelési programot igénylő tanulók igényeinek kielégítése egyaránt célként fogalmazódik meg.

Ezen újdonságokon kívül, a motoros tartalom is, többféle szabadidős mozgásformával bővült. A testnevelő tanár képzésbe ezért, részben újszerűen, részben sokkal hangsúlyosabban megjelenő területekként kell kezelni a következőket:

- a.) A testnevelés *értékeit*, a csak rá jellemző *pozitívumait* az egészséggel (testi, lelki és szociális), és a személyiségfejlesztéssel kapcsolatban. Képessé és alkalmassá; motiválttá és késszé kell tenni a hallgatókat az értéktartalmak megjelenítésére, képviselésére a tantestületben (például a pedagógiai program készítésekor), a szülők előtt, és általában minden lehetséges fórumon. Szükséges megérteniük, hogy ez a fajta érdekképviselés is a hatékony testnevelő tanári munka része.

Döntő fontosságú lehet, hogy az adott iskolához és az ott folyó testneveléshez, sporthoz, testnevelő tanári tevékenységhez milyen atmoszféra, milyen tárgyi környezet társul, hogy minél hatékonyabban tudja az „egészségbarát” életformába tartozó fizikai aktivitást támogató üzeneteket közvetíteni, átadni.

- b.) A NAT és a Kerettantervek alapos és mélyreható ismerete. Mindkét dokumentum tükrözi az új minőségű testnevelés oktatás tartalmait és szemléletét. Ez erősen eltér attól, amit a mai hallgatók saját testnevelésükben megtapasztaltak. A dokumentumokból az egészségorientáció, az intellektuális tartalmak oktatási feladata, és a testnevelés tantárgy összekapcsolásának igénye más tantárgyi tartalmakkal is megérthető. Az újabb, vagy hangsúlyosabbá váló sportági tartalmak is a dokumentumokból ismerhetők meg. A felnőtt életben is – lehetőségként – folytatott mindennapi egészségfejlesztő testmozgásra és sportolásra szoktatás

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

érdekében a kellő arányban és minőségben megjelennek az életmódsportágak, amelyek az élethosszig tartó fizikai aktivitást biztosító mozgásműveltség alapjai lehetnek. Amennyiben a testnevelés órákon örömmel, sikerélménnyel gazdagítva, önbizalmat erősítő módon oktatják ezeket a mozgásformákat a versenyzésre is alkalmas sportági szakértelem elsajátíttatása mellett, kialakul a testnevelő tanárok azon kompetenciája, amely alapján értelmezni tudják a testnevelő tanári és az edzői attitűd azonosságait és különbségeit – segítve ezzel a rendszeres testedzés egyénre szabott formájának megválasztását, valamint a tehetséggondozást is.

Javasolt tartalmak, ismeretek – a hagyományos értékek mellett

- a.) az iskolai testnevelésben, valamint a tanórán kívüli (sportköri) és iskolán kívüli (kirándulások, táborozások, egészségnapok, stb.) tevékenységekben felhasználható mozgásos játékok, sportágak alternatív környezetben – elsősorban természetben – üzhető adaptációi, kreatív feladatmegoldásokat, kaland-élményt feltételező mozgásfeladatok
- b.) a testnevelés hagyományos mozgásformái és eszközrendszerén túl megjelenő, a korosztály igényeihez és divatirányzataihoz, életteréhez igazodó mozgásprogramok, amelyek örömforrásként és kihívásként jelennek meg a tanulók tevékenységrendszerében
- c.) a társak iránti felelősséget és érzékenységet, az együttműködést és egymás különbözőségeit (erősségeit és gyengeségeit) elfogadó magatartást erősítő, sikerélményt biztosító játékos sportversenyek
- d.) a testnevelés tartalmaitól eltérő, de kiválóan beépíthető mozgásművészeti elemek beiktatása a tanórai és tanórán/iskolán kívüli mindennapi fizikai aktivitást biztosító foglalkozásokba (zenés-táncos mozgásformák, különböző tánc stílusok, pantomin, stb.)
- e.) ötletes eszközök – hétköznapi tárgyak –, új mozgáskonceptciók alkalmazása a térbeli tudatosság és mozgáskoordináció, valamint a mindennapi élettevékenységekhez tartozó mozgásbiztonság kialakítása érdekében
- f.) a terhelés és pihenés egyénre szabott arányának kialakítását, a korosztályoknak megfelelő megküzdési (coaching) technikák, stratégiák elsajátítását segítő relaxációs módszerek, autogén tréninghez tartozó eljárások, egyszerű jóga- és meditációs gyakorlatok
- g.) sikeres és hazai viszonyokra adaptálható nemzetközi tapasztalatok, gyakorlat, módszerek alkalmazása az iskolai testnevelésben és sportban, a prevenció és mozgásos rekreáció szemlélet és gyakorlat erősítése érdekében

2. Módszertani terület

A kompetencia alapú pedagógusképzésben az attitűdök, képességek, ismeretek oda-visszahatásából és kölcsönös kapcsolatukból alakulnak ki azok a készségek, amelyek a „hozzáértést” eredményezik. A testnevelő tanárképzésben a szaktárgyi kompetenciák és a tantárgy-pedagógiai kompetenciák - kiegészülve egyéb kompetencia-elemekkel (pl. intra- és interperszonális kompetenciák, vagy a kognitív-tanulási kompetenciák, karrier- és életpályaépítési kompetenciák, stb.) – együttesen eredményezik azt a szakértelmet, amely alapja lesz a kétpillérű (egyetem + iskola) pedagógusképzésnek.

A testnevelés módszertannak a már hagyományos tantárgy-pedagógiai ismeretanyag átadása mellett – a korábbi testnevelő tanárképzéshez képest –, a módszertani repertoár bővítését (modernizálását), és a tanári kompetenciák gazdagítását kell elérnie. Ebben, megint az a nehéz, hogy hallgatóink elhanyagolható saját-élménnyel, tapasztalattal rendelkeznek a modern tananyag feldolgozási módszerek (pl. társtanítás, projektmunka) testnevelés

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

órai alkalmazásáról. Ezért kiemelkedően fontos, hogy a testnevelés módszertan, nyújtson sajátélmény-szerzési lehetőséget a hallgatóknak az újfajta oktatásszervezési eljárások és tanítási stratégiák megismerésére. Azaz, tanítsuk mi is „modernül” a modern stratégiákat!

Javasolt – átfogó témakörök - a testnevelés tantárgy-pedagógia, testnevelés módszertan oktatásához

- a.) a NAT 2012 koncepciójának, az új szemlélet és cél-megvalósítás gyakorlatba való átültetésének értelmezése
- b.) az egészségközpontú tevékenységrendszer összetevőinek elméleti és gyakorlati tartalma, a tudatos aktivitás elvének érvényre juttatása
- c.) az egészségtudatos, egészségorientált magatartás kialakításához szükséges követelmények, tantárgyközi kapcsolatok és lehetőségek felismerése, a tudáselemek harmonizálása
- d.) a kognitív és motoros képesség-együttes összekapcsolása a komplex személyiségfejlesztés, valamint az életminőség élethosszig tartó megőrzése érdekében szükséges tudás kialakítása
- e.) a fitsségi és edzetségi szintek életkori sajátosságainak értelmezéséhez és kialakításához, értékeléséhez és fejlesztéséhez szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek, eljárások
- f.) az érzelmi intelligenciát, a társas kompetenciákat, a szociális érzékenységet, a felelősségtudatos magatartást, az alkalmazkodóképességet és konfliktuskezelést, valamint a kortárs segítség kialakítását ösztönző és fejlesztő mozgásműveltségi tartalmak megjelenítése
- g.) a testnevelés és sport nevelési értékötletének – a fair play, sportszerűség –, eredeti tartalmának és megvalósulásának megfelelő erkölcsi értékek átadhatósága, transzfer hatásai a mindennapi életben
- h.) alapvető tantervméleti és oktatástervezési ismeretek, oktatási-nevelési folyamat értelmezése az iskolai pedagógiai program tükrében, elsősorban a testnevelés tantárgy vonatkozásában

Módszerekből néhány javaslat

- a.) A tanítási stílusok, stratégiák széles skálájának megismerése. Mikor, milyen tananyagnál, milyen életkorban, milyen cél eléréshez, stb. – melyik lesz a hatékony.
- b.) A testnevelés tanítás újszerű segédeszközeinek alkalmazása. Feladat-, és ellenőrzőkártyák, képkalkuló eszközök (akár mobiltelefon) rutinszerű alkalmazása a mozgástanulásban, stb.
- c.) Fokozott figyelem a testnevelés eszközeivel megoldható személyiségfejlesztési és közösségépítési lehetőségek kihasználásának módszertanára. Esélyegyenlőség, méltányosság, személyes siker és élmény mindenkinek!
- d.) Az értelmező mozgástanulás, korosztályhoz igazítva. A testnevelés hosszú távú célja az önállóan vezetett, sportos életmód élethosszig. Ebben fontos szerepet kap az önálló mozgástanulási képesség kialakítása is. A mozgástanulás tanítása az egyes sportági szakmódszertanok feladata (is).

Összegzés

A testnevelő tanárképzés előtt álló feladatok két fő irányát fogalmazhatjuk meg.

- 1.) Tartalmában feleljen meg a képzés a testnevelés műveltségterület oktatásirányítási dokumentumaiban (NAT, Kerettantervek) megfogalmazottaknak. Ez a tartalmi megfelelés nem szűkíthető le az újszerű sportok és mozgásformák, újonnan megjelenő tartalmak megismerésére, hanem jelenti a dokumentumokban megfogalmazott

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

egészség szemléletű testnevelés filozófiájának és értékeinek értelmezését és beépítésének képességét a mindennapi munkába. Ehhez a gyakorlatban a testnevelés módszertani tananyagok és a sportági szakmódszertani anyagok fejlesztése és átstrukturálása is szükséges. A hagyományos testnevelő tanár képzés teljesítményelvű specifikumait (hiszen aki tanítja, jó, ha tudja is), arányosítani kell a tanítás-módszertani kompetenciák fokozott megerősítésével. Ezen belül kiemelt feladat a differenciálás, a motiválás és az élményszerűség technikáinak tanítása.

- 2.) A fentieket – korábbi sajátélmény hiányában – nehéz „könyvből” megtanulni és a későbbiekben hitelesen alkalmazni. Elengedhetetlennek tartjuk ezért a tanárképzés oktatásának modernizálását is. A képzésben szükséges ugyanazokat a tanulóközpontú oktatási módszereket nagyobb arányban alkalmazni (pármunka, e-learning, projekt, kooperatív tanulási technikák), melyek alkalmazását a leendő testnevelő tanároktól is elvárjuk.

Ahhoz, hogy az iskolai testnevelés kulcsszerepét a személyiségformálásban, többfunkciós tantárgyként való elismertetését a közműveltségi tárgyak között el tudja fogadtatni a testnevelő tanárok közössége a pedagógus-kollektívában, ahhoz szükséges a professzionális tanári kommunikáció képességének megszerzése, és az értelmiségi szerepkör elsajátításán túl, annak gyakorlása is az érdekérvényesítés során.

Az iskola – közte a testnevelő tanár tantárgyán keresztül történő – egészségfejlesztő tevékenységének hatékonyságát és sikerességét sok esetben rontja az a körülmény, hogy az iskola és az egészségügyi szolgálat (iskolaorvosi rendszer, háziorvos, védőnő, gyógytestnevelés rendszere, stb.) közötti kommunikáció és együttműködés elvi és gyakorlati okok miatt nehezített. Ugyanez vonatkozik a szülők közösségével és a családokkal való partneri viszonyra is. Ahhoz, hogy tényleges eredményt hozzon a mindennapos testnevelés és a tantárgyi program innovációja, szükséges a szülő (gondozó)-tanár nevelőpartneri viszonyának „újraépítése”, megerősítése – amelyhez szintén a társadalmi kihívásokhoz és megváltozott családmockelkekhez igazodó új és hatékony módszereket kell alkalmaznia a pedagógus társadalomnak; s amelynek fontosságára és gyakorlatára fel kell készíteni a jövő testnevelő tanárait is. Az iskolai rendszeres testmozgást ösztönző, az egészségtudatos magatartás kialakítását célzó tanítási folyamat és tudásátadás csak úgy lesz eredményes hosszútávon, ha a család oldaláról is megerősítést kapva, a fizikai aktivitás iránti pozitív érzelmi viszonyulást és attitűdöt közvetítve jelennek meg és mélyülnek el a tanulók tapasztalatai, ismeretei.

Összességében egy olyan összetett feladatkörre kell felkészíteni a testnevelő tanárképzésben a hallgatókat, amelyben prioritásként kell kezelni az iskolai testnevelés cél-tételezési, értékbeli, szemléletbeli, tartalmi és módszertani innovációját, valamint a személyiségformálásban betöltött szerepének komplex értelmezését, megvalósítását.

A képzés teljes folyamatában gyakorlatorientált, elméletileg meghatározott és megalapozott ismeretekre építve kell segíteni tanárrá válásukat; amely a tanítási gyakorlat során megszerezhető hivatástudattal kiegészülve, intellektuális képesség- és készség-együttes birtokában teszi képessé a hallgatókat a hatékony és eredményes, hiteles oktató-nevelő munka végzésére.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE